

Handläggare
Exploateringskontoret
Hampus Olesund
Avdelningen för projektutveckling
08-508 266 55

Miljöförvaltningen
Anna Edström
Plan och miljö
08-508 287 60

Stadsbyggnadskontoret
Ulrika Egerö
Förvaltningsledning
08-508 267 99

Till
Exploateringsnämnden
2017-12-07
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2017-12-12
Stadsbyggnadsnämnden
2017-11-23

Inrättande av Årstaskogen - Årsta holmar naturreservat

Förslag till beslut

1. Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt stadsbyggnadsnämnden godkänner var och en för egen del samrådsredogörelsen
2. Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden föreslår var och en för egen del att kommunfullmäktige inrättar Årstaskogen och Årsta holmar naturreservat med det syfte, de föreskrifter och den avgränsning som framgår av bilaga 2 och 3 till detta tjänsteutlåtande, samt att kommunfullmäktige fastställer skötselplanen i bilaga 4 som skötselplan för naturreservatet.
3. Besluten justeras omedelbart

Exploateringskontoret
Avdelningen för Projektutveckling

Fleminggatan 4
Box 8189
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 266 55
Växel 08-508 276 00
hampus.olesund@stockholm.se
exploateringskontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
stockholm.se

Håkan Falk

Gunnar Söderholm

Anette Scheibe Lorentzi

Sammanfattning

Stockholms befolkning växer snabbt och behovet av tätortsnära natur för rekreation och bevarad biologisk mångfald blir större. Årstaskogen och Årsta holmar utgör en viktig del i Stockholms grönstruktur. Kommunfullmäktige har därför i sin budget gett förvaltningarna i uppdrag att inrätta ett naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar. Syftet är att skydda området för friluftsliv och rekreation, skydda och stärka stadens biologiska mångfald och framhäva kulturhistoriska spår i landskapet.

Exploateringskontoret, miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret tog gemensamt fram ett förslag till naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar som var ute på samråd 2014. Efter samrådet bearbetade exploateringskontoret tillsammans med stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen samrådsförslaget utifrån inkomna yttranden och för att möjliggöra bostäder i anslutning till Årstaskogen. Det reviderade förslaget sändes ut på samråd till berörda myndigheter och sakägare 22 september till 23 oktober 2017. Efter det förnyade samrådet har vissa justeringar gjorts i förslaget utifrån inkomna synpunkter.

Avgränsningen av naturreservatet har gjorts med avvägning mellan natur-, kultur- och rekreationsvärden och det långsiktiga behovet av bostadsbyggande. Reservatet är totalt ca 66 hektar vilket är ca 1,5 % större än det förslag som var på samråd hösten 2017 och 0,7 % större än det som var på samråd 2014.

Bakgrund

Enligt Stockholm stads budget ska berörda nämnder arbeta för att inrätta ett naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar. Detta eftersom Stockholms befolkningsantal ökar fort vilket leder till att behovet av tätortsnära natur för bevarad biologisk mångfald och rekreation ökar. Samtidigt är behovet av bostäder i Stockholm stort och fram till 2030 har staden satt som mål att bygga 140 000 nya bostäder med ett delmål om 80 000 bostäder till 2025.

Enligt stadens reglemente har stadsbyggnadsnämnden till uppgift att fatta beslut om tillstånd och dispenser i naturreservaten och miljö- och hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet. Respektive stadsdelsnämnd ansvarar för att skötseln sker enligt reservatsföreskrifter och skötselplan. Exploateringsnämnden är i egenskap av markägare initiativtagare och står för investeringskostnaderna.

Tidigare beslut

Enligt stadens översiktsplan, Promenadstaden, ska den centrala staden utvidgas till bland annat Liljeholmen, Årsta och Johanneshov. I samband med detta ska behovet av innehållsrika parker, attraktiva offentliga miljöer och stråk säkerställas.

Kommunfullmäktige beslutade i budgeten för 2012 att ge exploateringsnämnden i uppdrag att i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden bilda naturreservat av Årstaskogen och Årsta holmar.

Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden beslutade i maj 2014 att skicka förslag om inrättande av naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar på samråd.

Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 godkändes av kommunfullmäktige den 4 april 2016. Ett av programmets mål är att *Staden ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald*. Det ska bland annat ske genom att

- upprätthålla och utveckla funktionerna i strukturen av ekologiskt värdefulla områden
- säkerställa en ändamålsenlig skötsel och
- genom att hänsyn tas till förutsättningar för biologisk mångfald och en lämplig grönytekompensation säkerställs när ny mark används

Kommunfullmäktige beslutade i budgeten för 2017 med inriktning på 2018 och 2019 att exploateringsnämnden i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska inrätta naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar.

Dokumentet Grönare Stockholm godkändes av kommunfullmäktige den 13 februari 2017. Målen i dokumentet är

- Stockholmarna ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden.
- Staden ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald
- Ett effektivt resursutnyttjande och samspel mellan förvaltning och utveckling.

Exploateringsnämnden beslutade att godkänna en lägesrapport för Årstaskogen och Årsta holmar den 8 juni 2017.

I förslaget till ny översiktsplan för Stockholm, som var på utställning fram till 3 september 2017, anges att satsningen på att skapa täta stadsdelar i områden kring stadskärnan ska fortsätta. Ytterligare en strategi är att möjliggöra värdeskapande kompletteringar. Samtidigt är några av målen bland annat att tillräcklig mark behöver avsättas för det som skapar goda livsmiljöer också på lång sikt samt att vidareutveckla det sammanhängande parknätet och en livskraftig grön infrastruktur.

Exploateringsnämnden beslutade att uppdra åt exploateringskontoret att förbereda ett samråd för ett reviderat förslag till naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar den 24 augusti 2017

Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden beslutade i september 2017 att skicka ett reviderat förslag om inrättande av naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar på samråd.

Samrådsredogörelse

Ett reviderat förslag till naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar hölls mellan den 22 september och 23 oktober 2017. Remissen skickades till innehavare av särskild rätt (sakägare), myndigheter, länsstyrelsen och kommunala instanser. I bifogad samrådsredogörelse (bilaga 1) finns de 9 yttrandena från remissen 2017 i sin helhet, samt kontorens ställningstaganden.

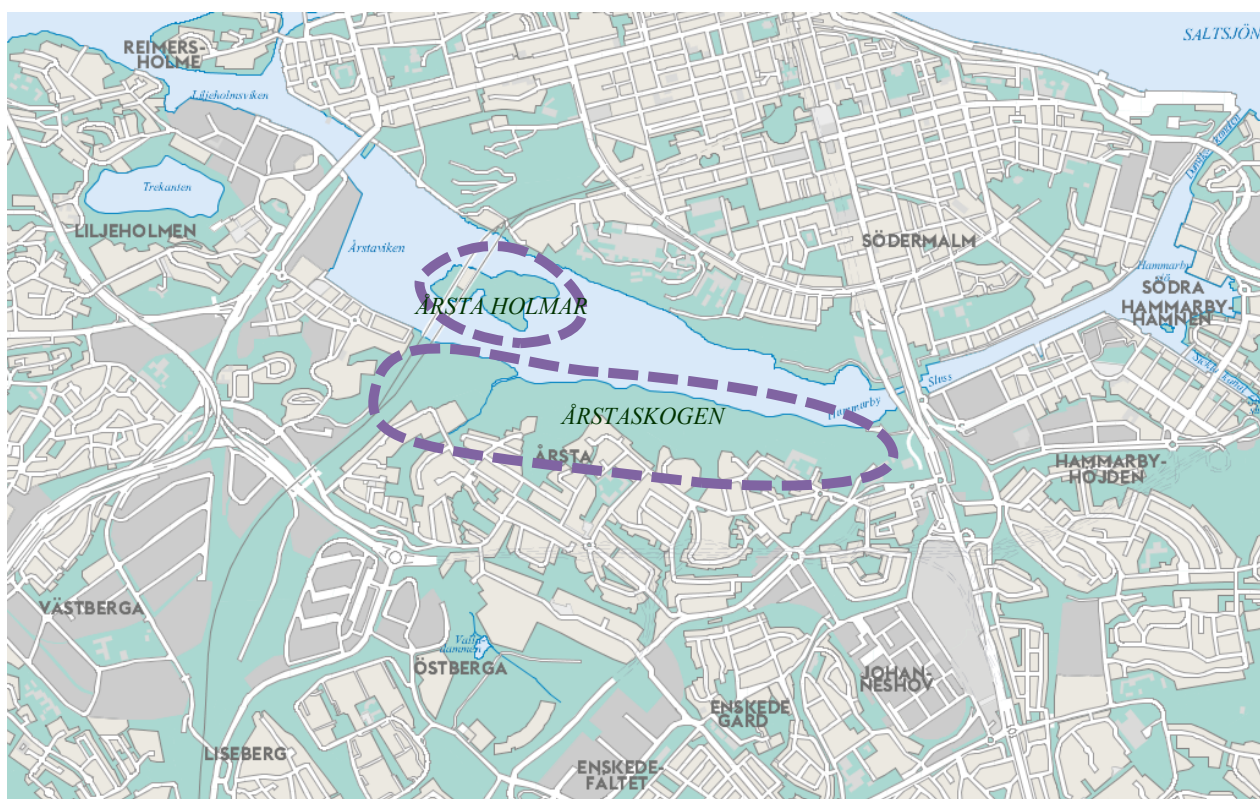
Av de yttranden som kom in var alla positiva till att inrätta ett naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar. Några var dock kritiska till föreslagen reservatsgräns.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet har reservatsgränsen vid kvarteret Orrhammaren ändrats och förtydliganden gjorts i beslutshandling och skötselplan. Alla ändringar i reservatshandlingarna beskrivs mer utförligt under respektive rubrik.

Reservatsförslag

Kontoren har gemensamt tagit fram ett förslag till naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar. Handlingen består av beslutskarta med gränser (bilaga 2) och beslutshandling med beskrivning av reservatet, syfte och föreskrifter (bilaga 3). Till reservatshandlingarna hör även skötselplan (bilaga 4) samt en ekonomisk kalkyl (bilaga 5). Reservatet föreslås få namnet ”Årstaskogen-Årsta holmar naturreservat”.

De delar av ett naturreservatsbeslut som får rättsverkan är syfte, avgränsning och föreskrifter. Dessutom ska en skötselplan fastställas av kommunfullmäktige vid inrättandet av reservatet.



Översikt Årstaskogen och Årsta Holmar

Förslag om naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar har tidigare varit på samråd två gånger. Första gången år 2014 remitterades ett förslag till markägare, innehavare av särskild rätt, statliga, regionala och kommunala instanser samt föreningar. Ett allmänt samrådsmöte hölls och förslaget ställdes ut i Tekniska nämndhuset, hos stadsdelsförvaltningen och på stadens webbplats. Efter samrådet bearbetade exploateringskontoret tillsammans med stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen samrådsförslaget utifrån inkomna yttranden och för att möjliggöra bostäder i anslutning till Årstaskogen.

Samrådsredogörelsen för detta samråd godkändes i september 2017 och biläggs detta tjänsteutlåtande (bilaga 6).

Ett andra samråd hölls hösten 2017. Då remitterades ett reviderat förslag till berörda myndigheter, länsstyrelsen, berörda kommunala instanser samt innehavare av särskild rätt inom de delar av det reviderade förslaget som inte ingick i förslaget 2014.

Syfte

Årstaskogen föreslås skyddas som naturreservat för att skydda och utveckla ett stadsnära naturområde för friluftsliv och rekreation med upplevelsevärden i form av till exempel skogskänsla, vattenkontakt och en sammanbindande funktion mellan stadsdelar. Syftet är även att skydda och stärka områdets funktion för den biologiska mångfalden, som kärnområde för växter och djur. Särskilt värdefull är det på grund av att det finns sammanhållna barrskogsområden med grova gamla tallar, variationsrik ädellövskog, naturstränder och skyddsvärda arter. Ett skydd genom naturreservat syftar även till att skydda och framhäva kulturhistoriska spår i landskapet.

Årsta holmar föreslås skyddas som naturreservat för att skydda och bevara för Stockholm unika stadsnära skärgårdsöar med ett rikt natur- och kulturlandskap, skydda och för biologisk mångfald stärka värdefulla biologiska värden som gungfly, stränder, våtmarker, kulturlandskap samt öarnas rika växt- och djurliv, värna en skyddad livsmiljö för störningskänsliga växt- och djurarter, skydda och bevara upplevelsekvaiteter knutna till en unik natur- och kulturmiljö. Syftet är även att bevara och stärka möjligheterna till varsamma besök på öarna.

Reservatets avgränsning

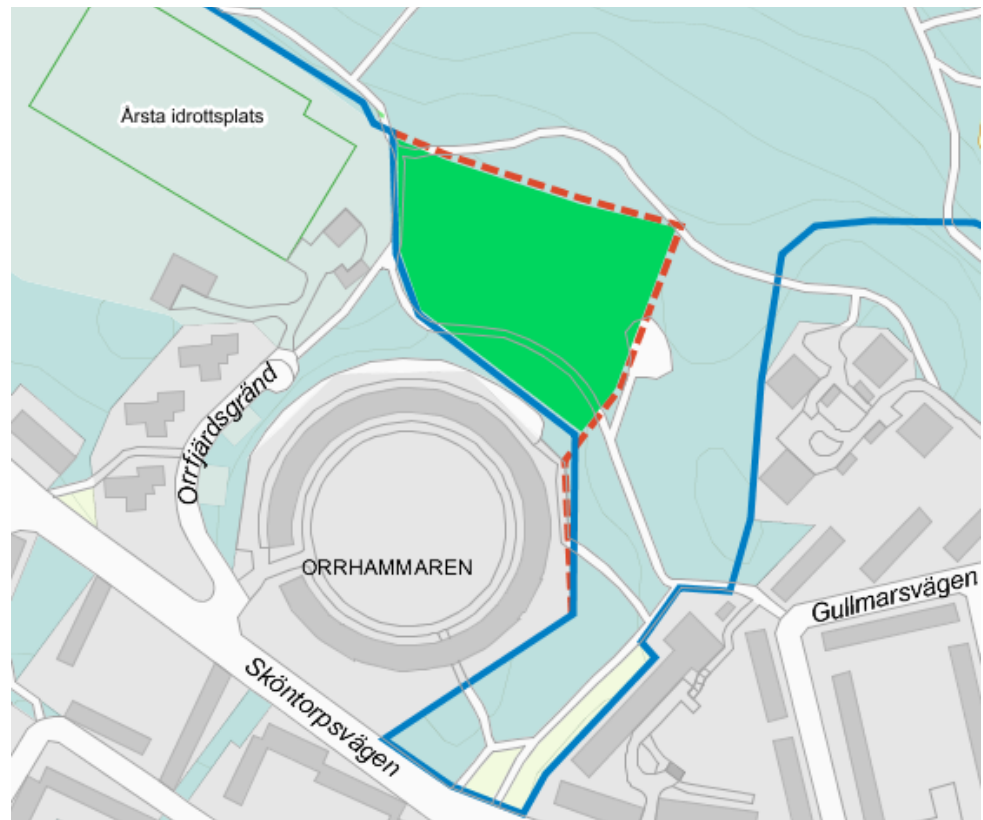
Den föreslagna avgränsningen för Årstaskogen-Årsta holmar naturreservat visas i bild nedan samt i bilaga 2. Det föreslagna reservatet är totalt 66 ha stort varav Årstaskogen 44 ha, Årsta holmar 11 ha, Årstaviken längs med Årstaskogen 7 ha och Årstaviken runt Årstaholmar 4 ha. Storleken har ökat ca 1,5 % från det senaste samrådsförslaget och ökat ca 0,7 % från samrådsförslaget 2014. Avgränsningen av naturreservatet har utgått från områdets befintliga värden, befintliga administrativa gränser samt befintlig och framtida potentiell bebyggelse.

Stockholms stad är markägare till all mark inom den föreslagna avgränsningen. Årsta holmar ligger inom Södermalms

stadsdelsområde och Årstaskogen inom Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsområde.

I förslaget till naturreservat för Årstaskogen och Årsta holmar har två ändringar i reservatets avgränsning skett sedan ett förslag var på samråd under hösten 2017. Båda ändringar som har gjorts i reservatet berör Årstaskogen, inga förändringar har gjorts för Årsta holmar.

Den första ändringen har skett nordöst om kvarteret Orrhammaren där reservatsgränsen föreslås få samma sträckning som i samrådsförslaget 2014, se bild nedan.

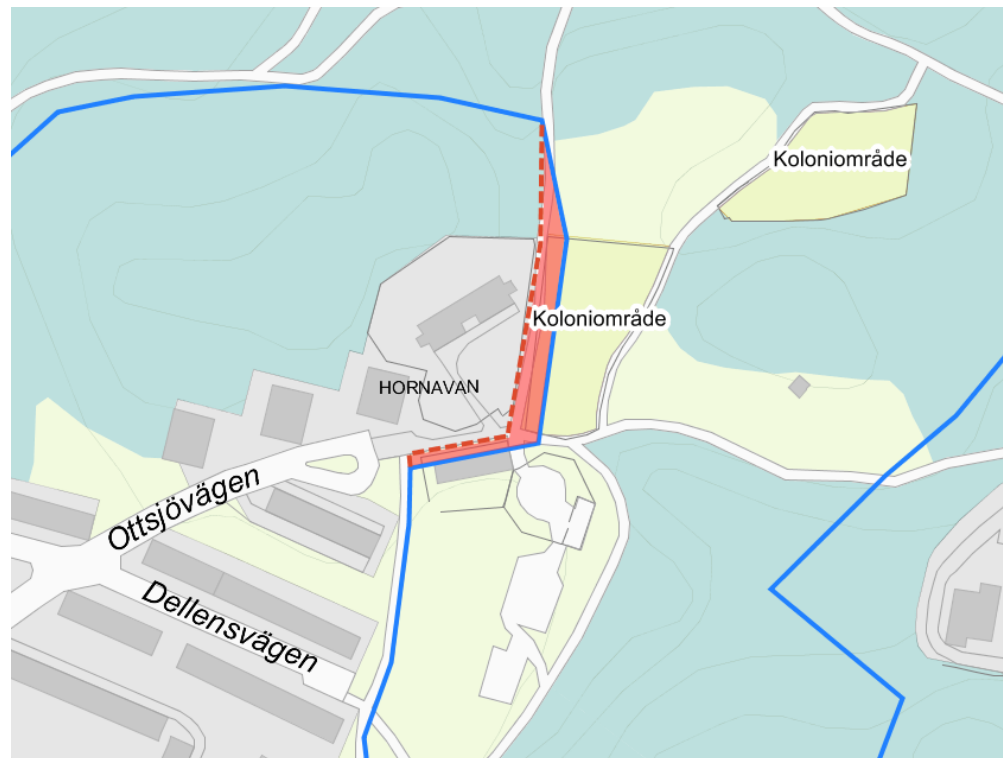


Korrigerig av reservatets gräns vid kvarteret Orrhammaren. Grönmarkerat område är det område som föreslås ingå i reservatet. Röd streckad linje är den tidigare föreslagna reservatsgränsen.

Efter att en enkätundersökning har gjorts, vars syfte var att ge staden bättre underlag för den fortsatta planeringen, har det tydligt syns att detta område är mycket uppskattat. Dels för att det är relativt lättillgängligt och dels för att lekplatsen Trollparken ligger här. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd efterfrågade i sitt yttrande att Trollparken i sin helhet införlivas i naturreservatet. Området består av uppvuxen hällmarkstallskog

mellan 70 och 150 år blandat med inslag av yngre tall och har höga ekologiska värden både som ett kärnområde och som en del av ett ekologiskt spridningssamband söderut.

Den andra ändringen av den föreslagna reservatgränsen har skett kring kvarteret Hornavan vid Årstaliden, se bild nedan.



Korrigerig av reservatets gräns vid kvarteret Hornavan. Rödmarkerat område är det område som föreslås utgå ur reservatet. Röd streckad linje är den tidigare föreslagna reservatgränsen.

För att möjliggöra en eventuell angoringsgata för framtida potentiell bostadsbebyggelse har den föreslagna reservatgränsen flyttats ca 12 meter, se bild nedan. En av konsekvenserna blir att ca 500 m² av den när liggande koloniträdgården som tidigare låg i reservatet nu hamnar utanför. Den ytan föreslås istället ersättas inom reservatet till exempel vid den plats som idag består av en förskola som har ett tillfälligt bygglov fram till 2021. I övrigt består området främst av gång- och angoringsvägar samt en mindre del med hållmarkblandskog och ängsmark. Totala ytan som skulle utgå är ca 1300 m².



Det föreslagna reservatets avgränsning med förändringar efter samrådet hösten 2017. Grönt område har tillkommit och rött område har utgått. Streckade orange-röda linjer beskriver reservatsgränsens läge vid samrådet hösten 2017.

Beslutshandling och reservatsföreskrifter

Inom det föreslagna naturreservatet kommer särskilda föreskrifter gälla som reglerar vad man får och inte får göra. Utifrån det föreslagna syftet med reservatet har ett förslag till föreskrifter för området tagits fram, se beslutshandling bilaga 3. Vissa av föreskrifterna (A och B-föreskrifterna) gäller för markägare och andra innehavare av särskild rätt (hyresgäster, arrendatorer, upplåtelseinnehavare, m.fl.), andra (C-föreskrifterna) gäller för allmänheten. A-föreskrifterna reglerar vilka åtgärder som markägare och sakägare får vidta, B-föreskrifterna reglerar vilka naturvårdsåtgärder som staden kan behöva vidta på utarrenderad mark. A-föreskrifterna är av två slag:

- Åtgärder som är förbjudna (återfinns under avsnitt A1-6 i förslag till beslut, dispens kan ges om det finns särskilda skäl)
- Åtgärder som är tillåtna efter tillstånd från kommunen (återfinns under avsnitt A7-12 i förslag till beslut, tillstånd prövas mot syftet med reservatet)

Inom de föreslagna gränserna finns flera verksamheter och anläggningar. Båtklubbar, Årstablicks dansbana, koloniområden,

järnvägsbroar, farled av riksintresse samt befintliga ledningar och tunnlar. Föreskrifterna är utformade så att verksamheter och anläggningar ska kunna fortsätta som tidigare och att det inte ska uppstå konflikt mellan verksamheterna, anläggningarna och föreslagna reservatsföreskrifter.

Föreskrifterna är också utformade för att så långt som möjligt inte inskränka allemansrätten eftersom en stor del av syftet är att främja friluftsliv och rekreation. Undantaget från detta är de föreslagna förbuden att störa eller skada djurlivet, att göra upp eld annat än på anvisad plats eller i medhavd grill, att medföra okopplad hund samt det föreslagna tillträdesförbudet på delar av Årsta holmar under en del av året. Under tillträdesförbudet ges dock möjlighet att besöka området på anvisade stigar eller platser.

Årstaskogen och Årsta holmar är i detaljplan utlagda som park eller natur vilket innebär att allemansrätten i områdena också är begränsad av stadens trafik- och ordningsföreskrifter. Det innebär att cykling endast är tillåten där så anges särskilt med påbudsskylt.

Det är stadsbyggnadsnämnden som behandlar ansökningar om tillstånd eller dispens från föreskrifterna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet för naturreservatet.

Vissa mindre förändringar har gjorts i beslutshandlingen med reservatsföreskrifter sedan ett förslag var på samråd hösten 2017.

- Ytbegränsningen om 25 kvm för nya anläggningar som kräver tillstånd i föreskrift A9 har tagits bort. Detta för att staden bland annat ska kunna anlägga nya lekplatser och utegym samt ersätta koloniträdgårdslotter inom reservatet.
- Exemplifierat vilka naturvårdande former av skötsel som markägare och innehavare av särskild rätt måste tåla enligt föreskrift B3.
- I föreskrift C6 om förbud att hålla hund okopplad har undantag ändrats till att gälla *ledarhund för synskadad person, servicehund- och signalhund försedd med tjänstetäcke eller för polishund i tjänst*, för att bättre överensstämja med motsvarande undantag i de lokala ordningsföreskrifterna.
- Förtydligat att åtgärder knutna till den *normala driften* samt skötsel och underhåll av befintliga anläggningar är undantagna från reservatsföreskrifterna.

- Lagt till att arbeten med Stockholm Vatten och Avfalls ledningstunnel under markytan inom reservatet är undantagna från reservatsföreskrifterna.

Skötselplan

I samband med ett naturreservatsbeslut ska en skötselplan för reservatet fastställas, bilaga 4. Den ger en beskrivning av områdets bevarandevärden och anger mål och åtgärdsförslag i linje med reservatets syfte. Skötselplanen förvaltar områdets rekreations-, natur- och kulturvärden i linje med reservatets syfte.

I skötselplanen för Årstaskogen – Årsta holmar finns generella skötselanvisningar för nio olika naturtyper och mer detaljerade anvisningar för olika delområden. Det finns också skötselanvisningar för anordningar för rekreation samt för fornlämningar. Till skötselplanen hör en skötselkarta där de olika delområdena framgår.

Det är respektive stadsdelsnämnd som ansvarar för skötseln av reservatet i enlighet med föreskrifter och skötselplan.

Några mindre justeringar av skötselplanen har gjorts sedan det tidigare förslaget som skickades ut på samråd hösten 2017:

- Skötselanvisningar har ändrats så de stämmer överens med den nya föreslagna reservatsgränsen.
- Skötselanvisningarna har också ändrats och kompletterats utifrån den kulturhistoriska inventering som har gjorts av Stockholms stadsmuseum
- Förtydliganden har gjorts angående trädfällning inom koloniträdgårdarna och båtclubbarnas vinteruppläggning.

Ekonomisk kalkyl

Den ekonomiska kalkylen (bilaga 5) beskriver initieringskostnader samt drift- och underhållskostnader som uppkommer till följd av inrättande av det föreslagna reservatet.

Med inrättande av naturreservat följer kostnader för inmätning, utmärkning, information och tillsyn. En kostnadsuppskattning finns redovisad i bilaga 5. Investeringsutgifterna åligger exploateringsnämnden och uppskattas till cirka 2 mnkr.

De uppskattade kostnaderna för driften enligt skötselplanen uppgår till ca 1,5 mnkr per år för Årstaskogen och 0,25 mnkr per år

för Årsta holmar. Driftkostnaderna åligger Enskede-Årsta-Vantör respektive Södermalm stadsdelsnämnder. Tillsynen åligger miljö- och hälsoskyddsnämnden men kostnaden belastar exploateringsnämndens budget om uppskattningsvis 0,15 mnkr per år.

Måluppfyllelse

Ekologiska och rekreativa konsekvenser

Årstaskogen som helhet har en funktion som kärnområde i stadens sammanhängande nätverk av grönområden, det vill säga, är tillräckligt stort och fungerar som livsmiljö för fler olika arter. Samtidigt är det av vikt för artrikedomen att det även finns möjlighet till spridning till och från andra grönområden. Årstaskogen har idag svaga spridningssamband med andra grönområden.

Ekonomiska konsekvenser

Inrättande av föreslagna reservatet föranleder vissa initieringskostnader och drift- och underhållskostnader. Initieringskostnaderna är främst knutna till inmätning, utmärkning och skyltning. Den årliga drift- och underhållskostnaden krävs för att kunna sköta reservatet enligt skötselplanen. Den föreslagna ändringen av reservatets avgränsning från föregående förslag bedöms inte påverka ekonomin nämnvärt. Ytterligare investeringsmedel kan tillkomma för åtgärder inom reservatet till följd av kompensationsåtgärder från eventuell bebyggelse i Årstaskogen utanför den föreslagna reservatgränsen. Dessa medel förväntas läggas på både ekologiska, rekreativa och kulturhistoriska åtgärder.

Ärendets beredning

Ärendet har tagits fram gemensamt av exploateringskontoret, miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret.

Förvaltningarnas förslag

Kontoren föreslår att exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt stadsbyggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige att inrätta naturreservat med tillhörande skötselplan.

Slut

Bilagor

1. Samrådsredogörelse ang. reviderat förslag hösten 2017
2. Beslutslista Årstaskogen - Årsta holmar naturreservat
3. Beslutshandling Årstaskogen - Årsta holmar naturreservat
4. Skötselplan
5. Ekonomisk kalkyl
6. Samrådsredogörelse ang. förslag 2014